

Vodnik je bil jako delaven slovensk pesnik in pisatelj. Njega imenujemo „prvega pesnika“, ne v tem pomenu, da bi bil najboljši pesnik pri nas, saj vam je znano, da častno to mesto zavzema dr. Fr. Preširen! A Vodnika imenujemo prvega slovenskega pesnika zato, ker je prvi znani umetni pesnik, ki je zlagal posvetne pesni, katere so v istini kaj vredne. Iz dóbe pred Vodnikom so se nam ohranile največ le mnoge slov. národne pesni, o katerih tedaj ne znamo, kdo jih je zložil. Da se nam je pa prvi znani slovenski pesnik — Valentin Vodnik — vzbudil, zato gré največa zasluga Marku Pohlinu, s kojim je Vodnik občeval užé kot dijak na nižji gimnaziji. Bil je to slovensk redovnik (Avguštinec), porojen 1735. l. v Ljubljani. Ni bil sicer dober pisatelj, a vrl slovensk narodnjak, ki je v mladem Vodniku vzbudil ljubezen do slovenskega jezika in národa. Izdaval je Pohlin knjižico „Pisanice“, v koje je tudi Vodnik pošiljal vsled Pohlinovega nagovarjanja svoje pesni. Zgodaj užé poskusil se je Vodnik na pesniškem polji. Kot 15letni mladenič se je užé oglasil s pesnijo „Zadovoljni Kranjec“. V našem berilu nahajamo njegovo pesen: „Na moje rojake“ in „Sraka in mlade“. Obče znana je tudi Vodnikova pesen: „Moj spominek“, posebno pa „Ilirija oživljena“, katera se smatra za najlepšo in najnavdušenejšo Vodnikovo pesen! Svoje „Pesni za poskušnjo“ je priobčil Vodnik 1806. l., a tri leta pozneje „Pesmi brambovske, katere so se popevale po Kranjskem za časa francoskih vojen. L. 1840. sta izdala Preširen in njegov prijatelj Smolé zbrane Vodnikove pesni, in sicer tudi one, koje je bil zapustil pokojnik v rokopisu; a 1869. l. jih je po „Matici Slovenski“ v Ljubljani iz nova priobčil Fran Levstik, in ta Levstikova izdava je veliko boljše urejena od drugih.

(Dalje prih.)

Pripovedke iz zgodovine avstrijskih vladarjev.

IV.

Grad Baldern pri Cirihi.

Velika izguba pri napadu na Rudolfa je Ulrika Regensberškega in njegove zaveznike také poparila, ter jim vzela pogum, da si niso več upali Rudolfa očitno napasti. Za svojimi utrjenimi zidovi pa so še vedno prežali nanj, ter njega in njegove zaveznike trdovratno napadali. Da bi Rudolf temu iznemirjanju konec storil, sklene grajščake nasprotnike in upornike na njih doméh poiskati in jih s silo upokoriti. Odloči se, napasti najprej grad Baldern pri Cirihi, katerega si je tudi kmalu podvrgel, pa ne z veliko vojsko, ampak z dobro premišljeno zvijačo. Grad Baldern je stal na gori, ki je bila poraščena z velikim drevjem in gostim grmovjem. V to goščo Rudolf poskrije 30 mož, drugim 30 tim pa velí grad napasti, predrzno zabavljati, také, da vso posadko izvabijo iz grada na plan, kakor hitro pa bi grajska posadka planila na predrzne napadovalce, se morajo takoj v beg spustiti — da jih dalje od grada spravijo. On sam pa hoče s tretjim oddelkom na dano znamenje bežočim priskočiti na pomoč. Ta načrt se je Rudolfu prav dobro posrečil. Ko je namreč onih 30 mož prišlo do grada, so s svojim napadanjem, zabavljanjem in zmerjanjem grajsko posadko razkačili také, da so kakor besni udarili na napadovalce, njih bég pa jim je dal še več srčnosti in poguma, také, da vsi zapustivši grad zmagonosno podé napadovalce po bregu navzdol. — Za gradom skritih 30 mož pa jo vdere v razpraznjeni grad, katerega brez ovire lahko oplenijo. Rudolf pa je s svojim oddelkom iz skrivališča grajski posadki udaril za hrbet; na videz begoči se ustavijo ter vkupno Regensberžane pobijejo in polové.*)

*) Erzählungen und Anekdoten aus der „Geschichte des österr. Kaiserstaates“, Wien, 1808. — Erster Theil — po „Fugger's Spiegel“ etc. Pis.

V.

Rudolf vzame drug grad Utliberg.

V bližini Ciriha je imel Ulrik Regensberški tudi jeden grad Utliberg, katerega mu je Rudolf vzel zopet z neko posebno zvijačo.

Ulrik Regensberški je imel namreč 12 belih konj in 12 belih psov, in te je navadno vzel sè soboj, kadar je kam odjahal s svojim spremstvom. Rudolfu je bilo to dobro znano. Tudi on si preskrbí 12 belih kónj in ravno toliko psov jednake barve, kateri so bili Ulrikovim podobni. Necega dné se Ulrik napoti od doma s svojim spremstvom; Rudolf pa, ki je te priložnosti pričakoval, se skrije po noči sè svojimi konji in psi, ter z najstjimi spremljevalci ne daleč od grada v goščavo; pred pa je še naročil Ciriščanom, da morajo za rana drugega jutra postaviti se oboroženi v bližino onega kraja, kjer bode on skrit. Kadar bode jel on sè svojimi najstjimi bežati, morajo oni z vso silo za njimi, ter jih s krikom in vriskom poditi proti gradu.

To se vse zgodi. Cirihovci drugega jutra prideró na oni kraj, kjer je bil Rudolf sè svojimi skrit, ta pa se spusti v beg proti gradu, in Cirihovci z velikim upitjem za njim. Straža pri grajskih vratih, po 12 belih konjih in psih varana, mislila je za gotovo, da je domač gospod Ulrik od sovražnika napaden, ki zdaj sovražnim napadovalcem hoče peté odnesti in se v grad rešiti. Da bi ga kolikor mogoče hitro spravila v varno zavetje v grad, takoj spusté grajski most na tlà, in takó odpró vrata v grad — Rudolfu, najhujšemu sovražniku, Rudolf sam počaka zdolej, da se Cirihovci zberó; s temi gre potem v grad, kjer malo posadko polové, grad pa oplenijo.

VI.

Grad Glatzenberg.

Ta grad z malim mestom bil je pod Cirihom ob reki Limmat. Tudi tega Rudolf vzame sè zvijačo. Nekega dné zapové Cirihovcem, da morajo z dvenma sè sodi naloženima ladjama odpluti po reki nizdol. V vsakem sodu pa naj se poskrije po več hrabrih Cirihovcev, kakor nekda v Trojanskem konji. Na predvečer, predno ste ladji imeli odplavati, se pa Rudolf sè svojimi najboljšimi konjiki skrjuje ne daleč od mesteca v gosto hrastovje. Vsakega mimogredočega pri sebi obdrži zato, da bi ga nihče ne mogel izdati. Ko se ladje, podobne trgovskim ladjam, ki plujejo v Bazel, v jutranjem svitu začnó bližati mestecu Glatzenberg, jih Glatzenberžani že od daleč ugledajo; takoj je bilo v mestu in gradu vse po konci. Rudolf je namreč dobro poznal Regensberžane in njih privržence, da ropajo vsako trgovsko ladjo, kateri so le kos. — Pa res, vse je zapustilo mesto in grad, ter ladjo napadlo s pušicami in fračami, ter jih takó prisililo, da so se morale ustaviti in se braniti.

Ker so šli vsi iz mesta, da bi se z bogatim plenom okoristili, je Rudolf prav z lahka mesto in grad posedel in vse važnejše prostore s svojimi stražami zastavil. Potem pa napade ropajoče Glatzenberžane; tudi Cirihovci so že mej tem zlezli iz svojih sodov, ter se z nasprotniki dobro spoprijeli in Glatzenberžanom poželjivost po tujem blagu dobro splačali.

S to zmago so se končali boji z Ulrikom, kateri je zapuščen od svojih zaveznikov izgubil vsa posestva in vse imetje; niti varnega pribežališča ni mogel več dobiti. Prisiljen je bil zdaj Rudolfu udati se in ga milosti prositi. Naposled je bil Ciriški mestjan in je ondi v neki preskrbovalnici umrl.

V. Jarec.